

گفت‌وگو با مهندس محمد قدوسی، پژوهشگر قرآنی و مخاطب دیروز رشد ریاضی برهان • محمدحسین دیزجی

جذاییت ریاضی در آموزش قرآن

کتابخانه منزل داشتند، یکی از تفریحاتم این بود که این کتاب‌ها را که در زمینه‌های متنوعی هم بودند، مطالعه می‌کردم و این کار کمک زیادی به من کرد تا در زمینه‌هایی مثل زبان عربی و آشنایی با تفسیرهای گوناگون و ادبیات و تاریخ و غیره تقویت شوم، همچنین من از شاگردان آقای خسرو داودی بودم که در آن زمان سردبیر مجله رشد برهان بودند. از همان زمان با این مجله آشنا شدم و تا الان هم این مجله را دنبال می‌کنم و از مخاطبان آن هستم.

● وقتی مجله رشد ریاضی برهان را ورق می‌زنیم، می‌بینیم مطالب متنوعی دارد؛ از سرمقاله تا مقالات علمی آموزشی، سرگرمی، گفت‌وگو و غیره. اصولاً هنگام مطالعه مجله، در وهله اول سراغ چه مطالبی می‌روید و چرا؟

○ برای من موضوع نوآوری و مقالات علمی آن جذاب‌تر است و دوست دارم بدانم ریاضی در عرصه کاربردی چه تأثیراتی داشته است.

● به نظر شما یادگیری از طریق مطالب مجله یا کتاب غیر درسی و منابع گوناگون، چه تفاوتی با یادگیری از طریق کتاب درسی دارد؟

○ معمولاً جذابیت مطالب در کتاب‌های غیردرسی بیشتر است، شاید به این خاطر که دانش آموز به نوعی کتاب‌های درسی را مجبور است بخواند. ولی کتاب‌های غیردرسی را داوطلبانه انتخاب و با علاقه بیشتری مطالعه می‌کند. مثلاً من به شعر هم علاقه دارم و کتاب‌های شعر زیادی خوانده‌ام. این سبب شده است که از دبیرستان تاکنون گاهی شعر هم سروده‌ام.

● در دوران مدرسه وضعیت درس ریاضی شما چطور بود و معمولاً چه نمره‌هایی می‌گرفتید؟

○ من تقریباً همیشه نمره‌هایم ۲۰ بود. البته زیاد درس نمی‌خواندم،

در خانواده‌های رشد کرد و تعلیم یافت که تحقیق، مطالعه و پژوهش یکی از ستون‌های تربیتی آن بود. مادر در عرصه تعلیمات کلام وحی و پدر در حوزه فرهنگ و اندیشه بسیار فعال بودند. بیش از هر چیز در این خانه کتاب وجود داشت و پسر در کنار همین کتاب‌ها پرورش پیدا کرد. مطالعه اصل جدایی‌ناپذیر از ذات این خانواده بوده و هست. دیپلم ریاضی فیزیک گرفت و سپس مدرک مهندسی رایانه را از دانشگاه دریافت کرد. از سوی دیگر در علوم قرآنی نیز گام‌به‌گام پیش رفت و قبل از ورود به دانشگاه و تحصیل هم‌زمان در این حوزه، به حفظ کل قرآن کریم نائل شد. محمد قدوسی متولد ۱۳۵۶ در تهران است و امروز به‌عنوان مدیرعامل «مؤسسه فرهنگی قرآنی مشتاق حکمت» در حوزه نشر علوم و معارف قرآنی فعالیت می‌کند. جالب این است که از دانش ریاضی در این آموزش‌ها بهره می‌گیرد. با او به‌عنوان یکی از مخاطبان دیروز مجله رشد ریاضی برهان به گفت‌وگو نشستیم.

● کار و حرفه فعلی شما چقدر با ریاضی در ارتباط است؟ یعنی آشنایی با دانش ریاضی تا چه اندازه در کار شما اثرگذار است؟ مثالی بزنید.

○ کم‌وبیش از کارهایی که در حل مسئله در ریاضی انجام داده‌ام، ایده می‌گیرم و کارم را بهتر و جذاب‌تر ارائه می‌کنم. مثلاً در ریاضی برای ساده کردن کسرها، عددها را به عوامل اول آن‌ها یا به عددهای ساده‌تر تبدیل می‌کنیم و بعد آن‌ها را ساده می‌کنیم. ما به این نتیجه رسیدیم که در آموزش قرآن هم باید جمله‌های بلند و آیات طولانی را به کوتاه‌ترین واحد تشکیل‌دهنده آن‌ها، یعنی عبارت‌های ساده و کوتاه معنی‌دار، تقسیم کنیم. البته در بیان مفاهیم قرآن هم از ریاضی بسیار می‌توان کمک گرفت.

● اصولاً در دوران مدرسه چقدر به مطالعه مباحث درسی اما غیر از کتاب درسی توجه داشتید و دنبال یادگیری از این طریق بودید؛ مثل کتاب یا مجله؟

○ به دلیل اینکه پدرم خودشان فرهنگی بودند و تعداد زیادی کتاب در

کلاس این بود که به نظرات دانش‌آموزان اهمیت می‌دادم و حتی گاهی اوقات آن‌ها را روی تخته می‌نوشتیم تا به کمک خودشان جمع‌بندی کنیم. بچه‌ها این کار را خیلی دوست داشتند.

● **ریاضی علاوه بر کاربرد در زندگی می‌تواند جنبه تفریحی هم داشته باشد؟ مثل حل معما. شما چقدر در زندگی از جنبه‌های تفریحی آن استفاده می‌کنید و لذت می‌برید؟**

○ بله همین‌طور است. من بعضی وقت‌ها با فرزندانم بازی‌های ریاضی را انجام می‌دهم. با این کار هم ذهن آن‌ها را فعال می‌کنم و هم مدتی مشغول بازی و تفریح می‌شوند.

● **شنیده‌ام یکی از ویژگی‌های شما این است که مفاهیم قرآن را با زبان ریاضی برای شاگردان خود بیان می‌کنید. لطفاً در این زمینه توضیح بدهید.**

○ مثلاً مفهوم آیه «انا لله و انا الیه راجعون» را می‌توان مثلاً به حرکت یک مورچه در سطح یک کره تشبیه کرد که از بالای کره حرکت می‌کند و دور کره دور می‌زند و دوباره به همان جای خودش می‌رسد؛ البته با تجربه و آزمودگی بیشتری که ضمن این مسیر به دست آورده است. یا مفهوم «توبه» را می‌توان با استفاده از دوربرگردان‌های بزرگراه‌ها توضیح داد. یا می‌توان تعالیم دینی را به نرم‌افزار مسیریاب تشبیه کرد که بهترین راه رسیدن به مقصد را به انسان نشان می‌دهند.

همچنین می‌توان مفهوم امام را به کسی تشبیه کرد که کنار راننده نشسته‌است و از روی نرم‌افزار مسیریاب برای او توضیح می‌دهد که در شرایط موجود باید از کدام راه برود. این موارد براساس آن فرض است که راننده باید حواسش به رانندگی باشد و در یک مسیر پیچیده نیاز دارد که شخص کناردهی، مسیر را برای او توضیح دهد. البته لازم است چنین شخصی که کنار راننده می‌نشیند، هم به نقشه‌خوانی وارد باشد و هم شرایط فضای اطراف را به‌خوبی بشناسد و تشخیص دهد. این است که می‌گوییم قرآن کتاب درسی است و بدون کمک گرفتن از معلمان معصوم نمی‌توان بهره‌زیادی از آن برد. در واقع براساس آیه ۶۴ سوره نحل و آیه ۵۵ سوره مائده، این معلمان منحصره‌فرد عبارت‌اند از پیامبر (ص) و جانشینان راستین ایشان و مثال‌های دیگر.

● **از نکته‌های جالب قرآن که به ریاضی ارتباط دارد برایمان بفرمایید.**
○ نکته‌های جالب در قرآن که به ریاضی ارتباط دارد زیادند و کتاب‌هایی هم در این زمینه نوشته شده‌اند. مثلاً خود تعداد آیات قرآن نکته ریاضی دارد. بنا بر قول مشهور، تعداد آیات قرآن ۶۲۳۶ آیه است و می‌توانیم برای اینکه بچه‌ها این عدد یادشان نرود، بگوییم ۲ ضرب در ۳ می‌شود ۶ و همین‌طور ۳ ضرب در ۲ هم می‌شود ۶ و یک ۲ و ۳ را در وسط بنویسیم و در هر دو طرفش عدد ۶ را بگذاریم. یا مثلاً تعداد کلمه دنیا در قرآن با تعداد کلمه آخرت برابر و ۱۱۵ بار است. البته مهم‌تر از این‌ها، همان‌طور که اشاره شد، بیان مفاهیم والا و زیبای قرآن به زبان ریاضی است که این مفاهیم را شیرین و جذاب و امروزی می‌کند.

● **از صاحب‌ترین کتاب، یعنی قرآن، برایتان موفقیت‌های روزافزون آرزو مندیم.**

ولی سعی می‌کردم در همان کلاس و زمان تدریس معلم، مطالب را فرابگیرم.

● **اگر دوست دارید، از یکی از معلمان درس ریاضی خودتان که در ایجاد علاقه شما به این درس نقش داشته است، یاد کنید.**

○ البته همه معلمان بنده انسان‌های شریفی بودند که از همه آن‌ها تشکر می‌کنم، ولی جناب آقای خسرو داودی انگیزه و علاقه مرا به درس ریاضی بیشتر کرد. شاید علتش هم تشویق‌هایی بود که بجا و مناسب، بعد از حل تمرین‌ها یا سؤال‌هایی که از ایشان می‌کردم، انجام می‌داد.

● **برخی این تصور را دارند که ریاضی درسی فرمولی و خشک است و خیلی در زندگی کاربرد ندارد. نظر شما چیست؟**

○ بله، این تصور خیلی از دانش‌آموزان است. به نظرم شاید علتش این باشد که معلمان ریاضی مصداق‌های عملی کاربرد ریاضی را به دانش‌آموزان یاد نمی‌دهند. در حالی که ریاضی کاربردهای فراوانی دارد. من در طراحی یا مشاوره برای تولید نرم‌افزارهای قرآنی و بیان مطالب و مفاهیم قرآن از ریاضی کمک می‌گیرم و این موضوع خیلی در رساندن منظور و پیامی که می‌خواهم به مخاطب منتقل کنم، تأثیر دارد.

● **چطور شد شما برای ادامه تحصیل در دانشگاه رشته مهندسی را انتخاب کردید و در ادامه علوم قرآنی را برگزیدید؟**

○ خوب چون رشته من ریاضی-فیزیک بود، به‌طور طبیعی در یکی از رشته‌های مهندسی در دانشگاه مشغول تحصیل شدم. بعدها به دلیل اینکه حافظ کل قرآن بودم و به رشته علوم قرآن و حدیث علاقه داشتم، در این رشته تحصیلاتم را ادامه دادم. به نظرم هر دو رشته بسیار به من کمک کردند تا بتوانم در زمینه کاری موفق باشم.

● **نظرتان درباره مطالعه چیست؟ چه در دورانی که تحصیل می‌کنیم و چه در زمانی که دیگر کاری با درس و دانشگاه نداریم؟**

○ به نظر من مطالعه برای انسان مثل غذای روح است. همان‌طور که جسم ما به غذا احتیاج دارد، روحمان هم به غذا نیاز دارد. یا به قول دیگر، مطالعه مثل بنزین است برای خودرو. همان‌گونه که خودرو بدون بنزین نمی‌تواند راه برود، انسان هم بدون مطالعه نمی‌تواند پیشرفتی داشته باشد.

● **آیا در طول دوران تحصیل هیچ‌وقت به کسی درس هم داده‌اید؟ منظورم بیشتر در حوزه ریاضی است. مثلاً به دوستانتان در یادگیری ریاضی کمک کنید یا در دانشگاه مباحثی را به دانشجویان و به دوستان یاد و آموزش بدهید.**

○ قطعاً همین‌طور است. من در دوران تحصیل، چون درس خوب بود، گاهی در درس‌ها به هم‌کلاسی‌ها یا دوستان یا فامیل کمک می‌کردم و به‌خصوص در ایام امتحانات به آن‌ها تدریس می‌کردم. در دورانی که دانشجو بودم و بعد از آن نیز در بعضی مدرسه‌های تهران تدریس داشتم و خاطرات خوبی از آن دوران دارم. یکی از کارهای من در

